

אוצרות אורייתא

מהגאון רבי חיים שמרלר שליט"א
רב ביהמ"ד 'היכל צבי' צאנז ורודניק וראש ישיבת 'חיי תורה'

מן האוצר

בן שהוא עבד

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנות לפני ה'. רש"י מביא, היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן.

באמת צריך להבין כי לא מצאנו עוד כזאת בתורתנו הק' להפחיד באופן כזה, ובודאי שכל העונשים על עוברי עבירות של תורה מפורשים במקרא, אבל לא כעין זה שהוא להפחיד את האדם.

אפשר לומר דבר קטן, ידוע הווארט מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע מליצן של ישראל, ויעש כן אהרן, אמרו חז"ל מלמד שלא שינה, וקשה מאוד, וכי חשוד אהרן הכהן קדוש ה' לשנות מהאמור לו, אלא דכידוע צדיקים עובדים את ה' בכל רמ"ח אבריהם ושס"ה גידיהן, והיו מתלהבים בכל עשיית מצוה עד שנתדבקו לעילא, אומרת התורה הק' שבכל זאת לא שינה אהרן הכהן זיז כל שהוא ממה שנצטווה.

ככל שההתקרבות אל ה' גדול, כן מתרומם האדם מן הגשמי ונדבק אל הרוחני, בני אהרן מרוב רצונם להתקרב אל ה', וכמאמר הכתוב בקרבנותם אל ה', היה סכנה גדולה כי יכנסו אל הקודש פנימה מרוב תשוקה וגעגועי קדושה, לכן צוה הכתוב בתוספת אזהרה חמורה והפחדה, ואל יבואו בכל עת אל הקודש.

העבודה הגדולה של עובדי ה' היא להיות בד בבד בן מלך יחד עם עבד המלך, בן המלך מתרפק באהבתו אל אביו, ואני קירבת אלוקים, כבן אצל אביו אוהבו כן מרגיש את קירבתו, אבל בד בבד עבד ה', הגדרת עבד הוא, שבטל חיחותו לגמרי אצל אדונו, אין לו ישות עצמית כלל וכלל, הגדרת העבד הוא שעבודו המוחלט אל אדונו לעשות רצונו לגמרי ללא כחל ושרק.

נמצאנו למדים שהאחד משלים את חברו, הרגשת "הבן" הוא להביא לקירבת אלוקים, הרגשת "העבד" הוא לעשות רצון ה' ממש ללא אייגוע נגיעות (עצמיות).

למען ירבו ימיכם

האם חייב אדם להשתדל לזכות לאריכות ימים

הנה בפירוש אמרה תורה (פרשת אחרי ח"י ה') אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ודרשו חז"ל (יומא פ"ה) ולא שימות בהם, ומכאן שפיקוח נפש דוחה מצוות.

אלא דיש לשאול האם האדם גם מצווה לעשות ככל שביכולתו להאריך ימיו ושנותיו בעולם הזה, או שרק אסור לו לגרום ח"ו ההיפך.

והנה בנוגע לסכנת אדם אחר, הרי כתב הרמב"ם (הלכות רוצח ושמירת הנפש פ"א הי"ד ט"ו), כל היכול להציל ולא הציל עובר על לא תעמוד על דם רעך, (ויקרא יט טז), או ששמע גויים או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנין לו פח ולא גלה אזן חברו והודיעו, וכל כיוצא בדברים אלו, העושה אותם עובר על לא תעמוד על דם רעך, כלומר דלא רק שאסור להזיק את חברו, אלא חובה קדושה יש לעשות ככל אשר ביכולתו להצילו מן הסכנה.

והרי פשוט דחובת שמירת גופו עצמו הוא יותר מחובת שמירת חברו, דהרי בגמ' (ב"מ ס"ב) איתא, שניים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם מתים, ואם שותה אחד מהן מגיע ליישוב, דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהן במיתתו של חבר, עד שבא רבי עקיבא ולימד וחי אחיך עמך חיין קודמים לחיי חברך. הרי מדברי ר"ע ברור מללו שחובת שמירת גופו עדיף טפי משמירת גוף ונפש חברו.

המנחת חינוך (מצוה רצ"ו) מבאר את ההוראה של בן פטורא כי ישותו שניהם, כי אף אחד מהם אינו רשאי ליטול את מלא הקיתון לעצמו, שהרי על כל אחד מהם מוטל לא לעמוד על דם רעהו, שניהם שווים בפני הבורא, וכל אחד מצווה להחיות את חברו כמוהו, ונפקא מינה במקום שבו אחד מהם הוא קטן שאינו חייב במצוות, שאז הגדול מחויב לתת את הקיתון לקטן,

המשך בעמוד הבא

ואילו הקטן אינו חייב מצידו להחזיר לו את הקיתון שהרי אינו חייב במצוות לא תעמוד על דם רעך, ממילא במקרה זה ישתה הקטן את הקיתון במלואו.

ועל כל פנים נראה מפשיטות הדברים, דכשם שאסור לאדם להביא עצמו לשום ענין של סכנת גופו ונפשו, כך צריך לעשות הכל כדי שימשיך חיותו ואריכות ימיו.

להפסיק ענין סגולי כדי שימות

ויש להעיר ממעשה דזקני לזו דאיתא בגמ' (סוטה דף ט"ו ע"ב) היא לזו שצובעים בה תכלת, היא לזו שבא סנחריב ולא בבלה, ובכדנצר ולא החריבה, ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בה, אלא זקנים שבה בזמן שדעתן קצה עליהן, יוצאין חוץ לחומה והן מתים, והנה איך מותר להם לקרב קיצם, אלא דזה יש לומר כיון שאין עושה שום פעולה לזירוז מותו, רק שמסיר המונע וכידוע שדנו הרבה הפוסקים בכל הסרת המונע אי הוי כעשיית מעשה או לא,

ולפי זה בחולה שמחובר למכונות חמצן וכדומה שמאריכות ימיו על פי הרפואה, וכשמסיר את המכונות לא נכנס לשום סכנה רק שאומרים הרופאים שהריאות שלו לא יחזיקו מעמד הרבה זמן, לכאורה הוי ניתוק המכונה כהסרת המונע.

אך בודאי יש לחלק כי שאני התם בלזו דהוא ענין סגולי ולא טבעי במה שאין מלאך המוות שולט שם, ולכן מותר לו לצאת מהמצב הבלתי טבעי להיכנס למצב הטבעי שבכל העולם המלאך המוות נמצא, אבל כאן בחולה שהוא על פי דרכי הרפואה הטבעיים שצריך לעוד חמצן אפשר דהוי לא רק כהסרת המונע אלא כקירוב מיתה ממש.

וראיה לדבר גם ממה שאיתא בילקוט שמעוני (פרשת עקב רמז תתע"א) מעשה באשה אחת שהזקניה הרבה ובאת לפני רבי יוסי בן חלפתא, אמרה ליה רבי הזקנתי יותר מדאי ועכשיו חיים של נוול הם שאיני טועמת לא מאכל ולא משקה ואני מבקשת להפטר מן העולם, אמר לה מה מצוה את למודה לעשות בכל יום, אמרה ליה למודה אני אפלו יש לי דבר חביב אני מנחת אותו ומשכמת לבית הכנסת בכל יום, אמר לה מנעי עצמך מבית הכנסת שלשה ימים זה אחר זה, הלכה ועשתה כן, ביום השלישי חלתה ומתה ע"כ, ומזה משמע דמכיון שאריכות ימיה היתה על ידי המצוה שעשתה שהוא דבר רוחני וסגולי מותר להפסיק דבר זה ולא הוי כאיבוד לדעת.

אם מותר להתפלל שימות

ובאופן זה יש גם להסביר מה שדנו האם מותר לאדם להתפלל שכבר ימות כגון בבעל יסורים, והמקור הוא ממה שאיתא בגמ' כתובות קד

ע"א הוא יומא דנח נפשיה דרבי גזרו רבנן תעניתא ובעו רחמי ואמרי כל מאן דאמר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב, סליקא אמתיה דרבי לאיגרא אמרה עליונים מבקשים את רבי והתחתונים מבקשים את רבי, יה"ר שיכופו תחתונים את העליונים, כיון דחזאי כמה זימני דעייל לבית הכסא וחלץ תפילין ומנח להו וקמצטער, אמרה יה"ר שיכופו עליונים את התחתונים, ולא הוו שתקי רבנן מלמביעי רחמי, שקלא כוזא שדייא מאיגרא לארעא אישתיקו מרחמי, ונח נפשיה דרבי,

ולמד מכאן הר"ן ז"ל בנדרים (מ' ע"א ד"ה אין) דפעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחוליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה כדאמרין הכא שהאמה ביקשה שימות כיון שראתה צערו ויסוריו הגדולים של רבי. וכן כתב להלכה בתפארת ישראל (בועז יומא פ"ח אות ג') דבכל חולה מותר להתפלל שימות היכא דמצטער הרבה. וכבר הביאו רבים גם את דברי הגמ' בב"מ (פד) שביקשו רבנן רחמי על רבי יוחנן שיסתלק מחמת צערו הגדול שהיה לו כשנסתלק ריש לקיש כמעין שם, ובאמת די שאלו למה לא בעי רחמי עליו שיתרפא, וכמו כאן ברבי שהרי רבנן בעי רחמי עליו רק שהאמה הבינה להיפך.

ואמנם כאמור לעיל דאם הענין הוא רוני וסגולי שאני, אם כן יש לומר דכיון דתפילה הוא ענין סגולי אין לזה שייכות לדיני איבוד נפש.

ודנו האחרונים בחולה סופני שרוצים לחברו למכונת הנשמה, והרי ידוע גודל היסורים בזה, האם מותר לציית לחולה שמבקש שלא לחברו למכונה, וזהו בעצם ענין בשב ואל תעשה שלא להאריך ימיו.

דוד המלך ע"ה ביקש להסתלק

וראיה נפלאה אפשר להביא (ויתכן שראיתיו באיזה ספר ונשמט מזכרוני) ממה שאיתא בשבת (ל) בפטירתו של דוד המלך ע"ה, דאמר הקב"ה לדוד שיום מותו יהא בשבת, וביקש דוד שימות קודם לכן בערב שבת (כדי שיוכלו להתעסק בו ולהספידו עיי"ש ברש"י) והנה לכאורה יש כאן קושיא האיך ביקש והתפלל למות קודם זמנו, ומזה ראה דכיון דהתפילה הוא ענין סגולי ורוחני לא מזהרים באופן כזה על שמירת גופו ונפשו.

האם מותר לחולה שלא לעבור על הסדרא כדי שימות

בגמ' ברכות (ח) איתא דסגולת שנים מקרא ואחד תרגום דמאריכין לו ימיו ושנותיו, ובאליה רבה (סי' תרפ"ה סק"ג) כתב דאפילו עמלים ומרי נפש הקצים בחייהם מחויבים בשנים מקרא ואחד תרגום, ומשמע דס"ל דאפילו בזמן מופלג שימיו ספורים לא יאמר בלבו הן קרוב יומי ומה לי לעשות סגולות לאריכות ימים, רק יקרא שמו"ת, ובפשטות אפשר להביא סמך לדבריו בדרך צחות ממה שהביא התוס' בברכות שם בשם המדרש דרבי ציוה לבניו "קודם פטירתו"

משום מצוות השבת אבידה, היה פטור בכהאי גוונא, דהרי באבידה מדעת ליכא מצוות השבת אבידה ואילו בלאו הוא מוזהר גם בכה"ג, ומזה ראייה דגם בלאו הוא לא מוזהר כשמאבד עצמו לדעת.

ואמנם הרבה פוסקים כתבו שגם במאבד עצמו לדעת יש חיוב הצלה, וגם אם הטביע עצמו בנהר וצועק שאינו רוצה שיצילו אותו, אעפ"כ מחוייבים להצילו, כן כתב בגליוני הש"ס סנהדרין (ע"ג בשם שו"ת מהר"מ בר ברוך סי' ל"ט) דהדבר פשוט שאפילו צווח הטובע אל תצילני שמצילו, וההבנה הפשוטה בכמה אחרונים הוא כמו שכבר כתבנו בכמה מקומות ביסוד האיסור לחבול בעצמו כמו שכתב הרמב"ם ובשו"ע הרב בעל התניא בהלכות שמירת הגוף והנפש, דאין האדם בעלים על גופו והכל שייך לבורא כל עולמים וכמו שאנו אומרים הנשמה לך והגוף שלך.

אמנם בשו"ת אגרות משה (יור"ד סי') דחה את הראיה של המנ"ח, דהא דלא אמר דצריך קרא דלא תעמוד על דם רעך להצלת גופו לזקן ואינה לפי כבודו, דמקרא דהשבותו לו היינו אומרים שדינו כממון, דהיה נפטר הזקן כמו בממון, הוא פשוט משום דבכה"ג היה חייב להשיב גם בממון בהא אימתי נפטר מהשבת אבדה מחמת שאינו לפי כבודו מפורש בב"מ דף ל' מכללא דרבא שהוא דוקא אבדה כזו שבשלו לא היה מחזיר משום שכבודו שוה לו יותר מהפסד הממון כזה ששוה האבדה, שלכן אם היתה האבדה שוה סך גדול שאם היתה אבדת עצמו היה מזלזל בכבודו הרי הוא מחוייב להחזיר גם אבדת אחרים, וא"כ כשהוא הצלת נפש דבשביל הצלת נפש עצמו היה מזלזל בכבודו, נמצא שאף שהיה דין הצלת נפש רק כאבדת ממון נמי היה חייב משום דגם בממון היה חייב כה"ג שבשלו היה מחזיר, ואף אם הוא אדם שכבודו עדיף לו מחייו הרי הוא אסור למות בשביל זלזול הכבוד ולכן ודאי אינו כלום מה שהיה רשע לזה לפוטרו מהצלת אחרים בשביל רשעתו, ולבד זה אינו נאמן שום אדם לומר שכבודו היה עדיף לו מחייו, וגם היה מתבטל דעתו אצל כל אדם אף שלא היה איסור בדבר ולכן חולק עליו וסובר דבדאי יש חיוב דלא תעמוד על דם רעך

מה יעשה ויארץ ימים

ולמעשה, הנה בתורתנו הק' מצאנו כמה מצוות שההבטחה היא אריכות ימים, בכיבוד אב ואם, כבוד את אביך ואת אמך למען ירבו ימך, במזוזה וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך, ובסמיכות למען ירבו ימיכם וימי בניכם, ועי' בב"י (יור"ד סי' רפ"ה סעי' א') כל הזהיר בה, יאריכו ימיו וימי בניו. בשילוח הקן שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, והארכת ימים. מידות ומשקלות באמונה, אבן שלימה וצדק יהיו לך, איפה שלימה וצדק יהיה לך, למען יאריכון ימך על האדמה וגו' הרי שראינו שהתורה הק' מדגישה לנו את ערך החשיבות של אריכות ימים,

שלא יאכלו לחם בשבת עד שיגמרו הפרשה יעו"ש. ורצה רבי לרמז להם דגם כשהוא קודם פטירתו דהרגיש בקדושתו שהולך להסתלק מהעוה"ז, מ"מ בזמן כזה יש ענין לקיים המצוות המסוגלות לאריכות ימים. אי משום דחובת המצוה אינה נגזרת אחר סגולתה. אי משום דאפילו חרב חדה מונח על צוארו של אדם אל יתייאש עצמו מן הרחמים ואדרבה מוטל עליו לעשות הכל.

ובא"ר רמז לעיין בספר חסידים וז"ל (סי' שא) יהודי אחד לא היה קורא שנים מקרא ואחד תרגום [שמאריכון לו ימיו ושנותיו], כי אמר קץ אני בחיי ולמה אקרא, אמר לו החכם לא אמרו זה רק כנגד האוהבי חיים, אלא מעתה מה שכתוב בתוה"ק אריכות ימים בכיבוד אב ואם ובמשקלות, וכי בעבור זה יפטרו עמלים ומרי נפש שקצים בחייהם, אלא לא דברה התוכחות שמי שאינו חושש בהם יעשה מה שלבו חפץ, ולא נאמרו הברכות על מי שאינו חושש בהן להיות פטור, שאין זה דומה לשכיר יום שאדם יכול לומר אם תעבדני בטוב אני אוסיף על שכרך והשכיר יכול לומר איני חפץ לעבוד לך ואיני חפץ בשכירותך, אלא לעבד קנין כספו דומה, שאין העבד עושה תנאי לרבו, וכו', לכך יקרא שמו"ת לשם מי שאמר, למען תהיה תורת ד' בפיך (שמות י"ג, ט'), ומ"מ הקב"ה יאריך ימיו ושנותיו, ואל יסמוך על תנאי וכו', וכתוב (דברים י"ח, י"ג) תמים תהיה עם אלקיך, עכ"ל.

ובפתח הדביר (סי' רפ"ה סק"ב) הקשה על דבריו, מהילקוט (פ' עקב ה"ל) שריב"ח אמר להאשה מנעי עצמך מבית הכנסת ג' ימים זה אחר זה, הלכה ועשתה כן וביום הג' חלתה ומתה.

ולפי דברי הספר חסידים קשה למה יעץ ריב"ח כזאת להווא סבתא וכו', איך פטרה מהליכה לבית הכנסת כדרכה בקודש משום דקצה בחייה, ואולי במה ששאל לה מה מצוה את למודה וכו' היה בדעתו של ריב"ח שאם תגיד לו שהיתה רגילה במצוה גמורה דאורייתא או דרבנן לא היה מנועה אלא מפני ששמע שהמצוה הזאת אינה אלא סרך מצוה בעלמא לכך מנעה, ודוחק.

הכניס עצמו לסכנה, האם צריך להצילו

ויש לחקור במי שלא שמר נפשו כדת של תורה ויצא למקום סכנה, לדוגמא נסע לטייל במדבר בניגוד לדעת כל המומוחים שהזהירוהו כי הוא מקום סכנה, כידוע שאפשר להתיבש בחום, או שהפליג בספינה בנהר בניגוד לכל כללי הזהירות, ונכנס למצב של סכנה, האם יש חובת הצלה מדין לא תעמוד על דם רעך.

והנה מנחת חינוך (קומץ המנחה מצוה רל"ז אות ב') כתב שאם אדם מאבד עצמו לדעת ואחר יכול להצילו, יתכן שלא מוזהר על הלאו של לא תעמוד על דם רעך, דהרי בסנהדרין דף ע"ג אקשינן דלמה לי לאו זה, תיפוק ליה דבכלל מצוות השבת אבידה הוא גם להשיב גופו, ואם נימא דבלאו מוזהר גם מי שמאבד עצמו לדעת, הרי איצטרך לכתוב הלאו בשביל להזהיר גם מאבד עצמו לדעת, דאם היה מצווה רק

הכנסת. ומה שאיתא בעירובין (נ"ד) דאריכות ימיו היתה בזכות לימודו עם התלמיד ד' מאות פעמים כמו שנתברך ע"י הבת קול, אפשר דהא והא איתא, וכמו שהגמ' מתרצת לגבי רבי יהושע בן לוי דאיטלע דהא והא איתא.

ונבקש ממי שהחיים שלו יברכנו באורך ימים ושנות חיים, אמן.

והרבה בדברי חז"ל מצאנו במה שאמרו שהוא סגולה לאריכות ימים, אבל לא רק שהגמ' אומרת סגולה, רק מצאנו בברכות (ח.) שהגמ' מיעצת לעשות פעולה להארכת ימים, אמר רבי יהושע בן לוי לבניו קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא, כי היכי דתורכו חיי. היינו להקדים לבוא לבית הכנסת ולצאת מאוחר, ובפועל מספרת הגמ' במגילה (כ"ז) דרבי פרידא האריך ימים לפי שהקדים כל אדם בביאתו לבית

אוצר הנשמות

הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע

י"א אייר תקפ"ז

נולד ביום ז' סיון תק"כ ביום הסתלקות מרן הבעש"ט זי"ע, ואמר עליו תלמידו הרה"ק בעל דברי חיים זי"ע שנתקיים בו ובא השמש שמשו של צדיק הבעש"ט, זרח השמש שמשו של רבינו זי"ע.

רבינו הסתופף בצל הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע, ונסתלק י"א אייר שנת תקפ"ז על מצבתו חרות כציווי, יחיד בדורו בחכמה אלוקית. וטמון בלאנצהוט.

הוא היה אומר: טרם הסתלקותו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע אמרו לו תלמידיו רבי על מי תעזוב אותנו, אמר להם כשתמצאו צדיק כזה שיכול לכבס נשמה מישראל כמו כובס ואח"כ להחזירה, לרבי כזה יסעו, אחר הסתלקותו הלכו תלמידיו ביניהם רבי יוזפא נאנאשער ז"ל להרבה צדיקים לחפש רבי אך לא מצאו רבי כזה עד שהגיעו לרבינו מראפשיץ זי"ע, כשהיו בראפשיץ ראו שהגיע איזה איש לבקש מהרב מראפשיץ דרך התשובה, וצוה לו הרב מראפשיץ לפרט חטאיו שעשה רח"ל, אח"כ שאל אותו הרב מראפשיץ, וואס האט דיר דער באשעפער אזוי שלעכטס געטוען וואס די האסט פאר איהם אזוי געזינדיגט (מה הרע לך השי"ת שחטאת לפניו כל כך), אז נפל האיש על הארץ ונתעלף, וצוה הרב מראפשיץ להקיצו וליתן לו לאכול ולשתות, אז ראו איך שרבינו כיבס נשמתו של אותו יהודי והחזירה, מיד אמרו להרב מראפשיץ שמקבלים אותו לרבי עד ביאת משיח צדקינו, וכשיבוא משיח צדקינו יחזרו להרבי שלהם. (אוצר ישראל).

אוצר ההלכה

שמירת הגוף והנפש (ב')

מהאמור שאסור לו לאדם לחבול ולהזיק גופו, משתמע גם כן שיש לאדם לעשות ככל האפשר להחזיק גופו ולהחיותו, כאשר אמר הכתוב בפרשת אחרי, וחי בהם, ודרשו רבותינו ז"ל ולא שימות בהם. וממילא צריך להתרחק בתכלית הריחוק מכל דבר שיכול להביא לידי צל של ספק סכנה.

א. **ולכן** אסור לו לאדם שיעבור תחת קיר נטוי או גשר רעוע או ליכנס לחורבה, וכן כל כיוצא בזה שיש בו חשש סכנה. ולא יסמוך אדם על הנס לעמוד במקום סכנה (עי' ר"ה ט"ז ושו"ע הרב שמירת גוף ונפש סעי' ז').

ב. **אסור** לילך לנהר או שאר מקומות של מים כשיש חשש של סכנת טביעה, כגון בנחל שעולה על גדותיו, או מקומות שמיועדים לטטפונות פתאומיים שאין האדם יכול להיזהר.

ג. **ולא** רק באופן של פעולה אסור, אלא גם אמרו חז"ל אל יפתח פה לשטן (ברכות י"ט וס' אמר אב"י לא לימא אינש הכי דלא ליפתח פה לשטן), וכן הרי אמרו ברית כרותה לשפתים (מו"ק ח"י ועי' מהרש"א נדרים מ.).

ד. ומהאמור נלמד גם דאסור להפחיד ילד לומר לו אם לא תעשה כך וכך, חתול או כלב יקחוך, וכן לא בשום בהמה או חיה טמאה, כי יש מזיקים ששמותיהם כשמות הטמאים ההם, ויוכלו להזיק לתינוק בגופו או בנשמתו, לפי שברית כרותה לשפתים, ולכן יזהר מאוד להרגיל לשונו לדבר בלשון חיובי ולשונו של ברכה ולא ח"ו ההיפך (מהשו"ע הרב שם סעי' י"ג).

ה. **אמרו** חז"ל כשיש דבר (מגיפה) בעיר, כנס רגליך (ב"ק ס'). יחביא עצמו במסתרים ולא יתראה בשוק מפני המזיקים, כמו שנאמר (פרשת בא) ואתם לא תצאו מפתח הבית עד בוקר (שם).